



RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

Warszawa, 13 grudnia 2018 roku

ZEW.422.28.2018.AG

Pan
Zbigniew Hoffmann
Wojewoda Wielkopolski
Wielkopolski Urząd Wojewódzki w Poznaniu
Al. Niepodległości 16/18
61-713 Poznań

chciałbym poinformować Pana Wojewodę o uniemożliwieniu przez Rzecznika Dyscyplinarnego dla Nauczycieli przy Wojewodzie Wielkopolskim realizacji uprawnienia Rzecznika Praw Dziecka, określonego w art. 85 ust. 5 Karty Nauczyciela (Dz. U. z 2018 r. poz. 967) – dalej jako: KN, który to przepis przyznaje Rzecznikowi prawo do wniesienia zażalenia na wydane przez Rzecznika Dyscyplinarnego postanowienie o umorzeniu postępowania wyjaśniającego prowadzonego wobec nauczyciela obwinionego o czyn naruszający prawa i dobro dziecka.

Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego dla Nauczycieli przy Wojewodzie Wielkopolskim postanowieniami z dnia 26 października 2018 r. umorzył 4 postępowania wyjaśniające prowadzone wobec nauczycieli Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego im. Janusza Korczaka w Antoniewie¹, uznając, że nie potwierdzono popełnienia przez ww. osoby czynu uchybiającego godności zawodu nauczyciela lub obowiązkowi określonym w art. 6 KN.

¹ RzD.5841.44.2018, RzD.5841.45.2018, RzD.5841.46.2018, RzD.5841.47.2018.

Każde z postanowień z dnia 26 października 2018 r. o umorzeniu postępowania wyjaśniającego zostało doręczone Rzecznikowi Praw Dziecka dopiero 14 listopada br. (czyli aż trzy tygodnie po ich wydaniu).

Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że w dniu 8 listopada 2018 r. nastąpiło przedawnienie odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli z Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Antoniewie. Zgodnie bowiem z art. 85o KN postępowanie dyscyplinarne nie może być wszczęte po upływie 3 miesięcy od dnia powzięcia przez organ, przy którym działa komisja dyscyplinarna pierwszej instancji, wiadomości o popełnieniu czynu uchybiającego godności zawodu nauczyciela lub obowiązkom, o których mowa w art. 6 tejszej ustawy oraz po upływie 3 lat od popełnienia tego czynu. Tym samym wszczęcie postępowania dyscyplinarnego przez komisję dyscyplinarną dla nauczycieli musi nastąpić przed upływem terminu 3 miesięcy od dnia powzięcia przez organ, przy którym działa komisja dyscyplinarna pierwszej instancji, wiadomości o zdarzeniu mogącym stanowić podstawę do pociągnięcia nauczyciela do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

W takiej sytuacji wniesienie zażalenia przez Rzecznika Praw Dziecka nie byłoby skuteczne, gdyż Komisja Dyscyplinarna dla Nauczycieli przy Wojewodzie Wielkopolskim – nawet w przypadku uznania zasadności argumentów przedstawionych przez Rzecznika Praw Dziecka – musiałaby odmówić wszczęcia postępowania dyscyplinarnego z uwagi na art. 85b ust. 1 pkt 2 lit. g KN.

W związku z powyższym, działania Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego dla Nauczycieli przy Wojewodzie Wielkopolskim skutecznie uniemożliwiły Rzecznikowi Praw Dziecka skorzystanie z przysługujących mu uprawnień w zakresie wniesienia zażalenia.

Nadmienię, że tego typu problemy nie stanowią odosobnionego przypadku. W 2018 roku Rzecznik Dyscyplinarny dla Nauczycieli przy Wojewodzie Wielkopolskim poinformował Rzecznika Praw Dziecka o wydaniu 34 postanowień, w tym 8 decyzji o umorzeniu postępowania wyjaśniającego. W 7 przypadkach Rzecznik Praw Dziecka otrzymał je już po upływie 3-miesięcznego terminu, po którym następuje przedawnienie odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Postępowania wyjaśniające, o których mowa na wstępie, zostały wszczęte w związku z przeprowadzoną kontrolą doraźną przez Kuratorium Oświaty w Poznaniu Delegatura w Pile w dniach 8 i 14 czerwca 2018 r. w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w Antoniewie w zakresie przestrzegania praw dziecka oraz zapewnienia bezpiecznych i higienicznych

warunków wychowania i opieki przebywających w nim wychowanków (w załączeniu przekazuję kopię protokołu z kontroli doraźnej nr DP.5533.52.2018).

W wyniku czynności kontrolnych, zwłaszcza z przeprowadzonych wśród wychowanków i wychowanek rozmów oraz ankiet stwierdzono, że w Ośrodku może występować przemoc fizyczna i psychiczna. Wskazali oni ponadto, że ich prawa są łamane poprzez ograniczenie kontaktów z rodziną oraz osobami bliskimi, karaniem ich brakiem zgody na wyjazdy na przepustki/urlopy, w tym także na święta. Podnosili również, że w Ośrodku stosowane jest kilkukrotne karanie za to samo przewinienie oraz odpowiedzialność grupowa, ograniczane są ich prawa do zachowania podstawowych zasad higieny poprzez nieudostępnianie górek i skracanie czasu kąpieli. Istotnym zarzutem, jaki podnoszą wychowankowie, jest także przeprowadzanie przeszukań w sposób naruszający godność młodzieży. Ponadto wychowankowie zgłaszali: brak właściwej opieki lekarskiej, nieprawidłowości w podawaniu leków, rzadkie wyjścia na spacer i uniemożliwianie uczestnictwa w niedzielnych nabożeństwach. Zdaniem wychowanków nie zawsze też otrzymują oni od wychowawców wystarczające wsparcie – ich problemy są lekceważone, a oni sami wręcz gnębieni psychicznie. Zdarza się również, że wychowawcy są tak zajęci własnymi problemami, że nie angażują się w pracę w Ośrodku.

Powyższe ustalenia stanowiły podstawę do wydania dyrektorowi Ośrodka stosownych zaleceń. Dyrektor Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Antoniewie wniósł do Wielkopolskiego Kuratora Oświaty zastrzeżenia do zaleceń i ustaleń zawartych w protokole. Pismem z dnia 19 lipca 2018 r. Wielkopolski Kurator Oświaty w całości nie uwzględnił jednak tych zastrzeżeń.

W trakcie prowadzonej kontroli przeprowadzono ankietę, w której wzięło udział 82 wychowanków. W przypadku pytania o przemoc fizyczną – 61 respondentów wskazało, że przemoc ta stosowana jest przez wychowawców (75% wszystkich wypełniających ankietę). Wychowankowie wskazywali m.in. na pobicia łyżką lub uderzenie w szyję (tzw. *karczyczo*), bicie kijem, szarpanie, kopanie, wyzwiska (kur..., szmata, dziw... itp.).

Podkreślenia wymaga, że młodzieżowe ośrodki wychowawcze są przeznaczone dla dzieci i młodzieży niedostosowanych społecznie, wymagających specjalnej organizacji nauki, metod pracy, wychowania i resocjalizacji. Wychowawcy i nauczyciele w swoich działaniach dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych powinni kierować się dobrem dziecka. Dziecko ma prawo nie tylko do ochrony przed wszelkimi formami przemocy fizycznej

i psychicznej oraz ochrony przed poniżającym traktowaniem, ale także do realizacji swojego prawa do nauki w warunkach przyjaznych, umożliwiających pełnię harmonijnego rozwoju, dostosowanych do jego potrzeb i możliwości. Gwarantuje mu to Konstytucja RP, Konwencja o prawach dziecka i szeroko pojęte prawo oświatowe.

W wyniku kontroli Kuratorium Oświaty w Poznaniu Delegatura w Pile jednoznacznie stwierdzono, że nieprawidłowości zarówno w działaniach pracowników Ośrodka (m.in.: bicie, wyzywanie, szarpanie, utrudnianie kontaktu z rodzicami/opiekunami), jak i niektóre zapisy w dokumentach Ośrodka dotyczące zachowania, nagradzania i karania wychowanków, łamią prawa dziecka oraz podważają idee resocjalizacji, co stanowi naruszenie art. 5 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo Oświatowe (Dz. U. z 2018 r., poz. 996 z późn. zm.), §2 i §27 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 listopada 2015 r. w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach (Dz. U. z 2015 r., poz. 1872 z późn. zm.) oraz art. 14 ust. 1 i 19 ust. 1 Konwencji o Prawach Dziecka (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526), przy czym działania kadry pedagogicznej naruszają również uregulowania art. 6 KN.

W ocenie Rzecznika Praw Dziecka sposób badania problemu w trakcie postępowań wyjaśniających nauczycieli Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w Antoniewie przez Rzecznika Dyscyplinarnego dla Nauczycieli przy Wojewodzie Wielkopolskim budzi liczne zastrzeżenia.

Prowadzący postępowanie wyjaśniające Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego dla Nauczycieli przy Wojewodzie Wielkopolskim uznał, że zeznania świadków w dużej części nie były zbieżne, co w jego ocenie może wskazywać na chęć oczernienia wychowawców i nauczycieli – pedagogów wymagających, stawiających granice i egzekwujących zasady. Uznał też, że obciążające treści przeprowadzanych ankiet nie były prawdziwe, a wynikały prawdopodobnie z chęci „dokuczenia” najbardziej konsekwentnym lub nielubianym wychowawcom.

Podkreślenia wymaga, że w toku postępowania wyjaśniającego rozmawiano tylko z 3 przedstawicielami Samorządu Ośrodka, mimo iż na liście *Przedstawicieli Samorządu Wychowanków (lub grup) 2017/2018*, załączonej do akt sprawy, znajduje się 5 nazwisk. Wątpliwości, co do wiarygodności świadków nasuwa także wytypowanie członków

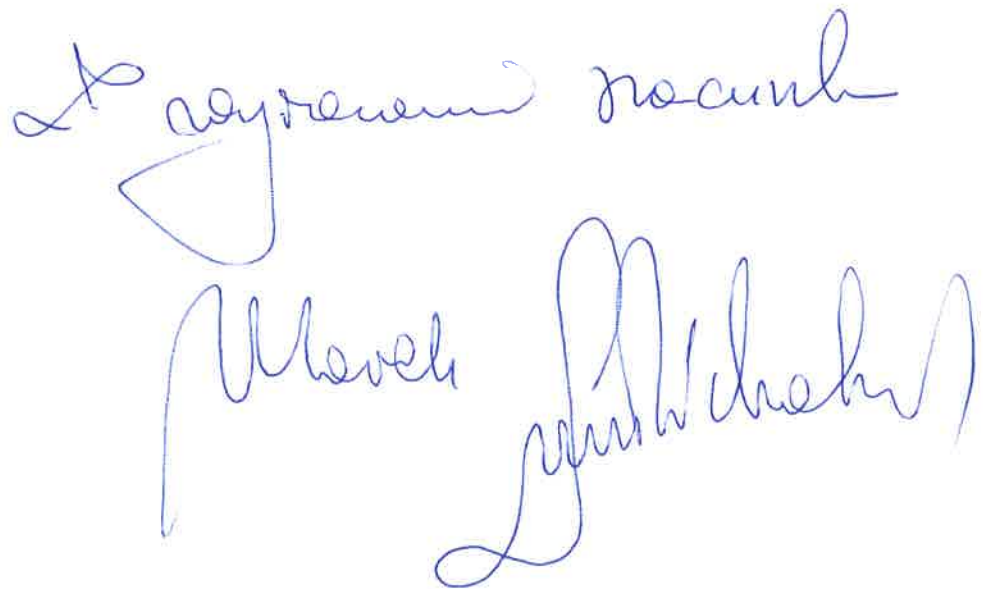
Samorządu do spotkania z Zastępcą Rzecznika Dyscyplinarnego dla Nauczycieli przy Wojewodzie Wielkopolskim przez dyrektora Ośrodka oraz brak informacji, czy wychowankowie ci przebywali w grupach wychowawczych wychowawców/nauczycieli, wobec których toczyło się postępowanie wyjaśniające. Oprócz rozmowy z przedstawicielami Samorządu przesłuchano tylko 11 wychowanków (w czerwcu 2018 r. w Ośrodku przebywało 82 wychowanków). Brakuje informacji, ilu wychowanków przebywało w Ośrodku w trakcie przeprowadzania postępowania, a także do których należeli grup i czy ich wychowawcami były osoby, wobec których toczyło się postępowanie wyjaśniające. Powstaje również pytanie, czy istniała możliwość przesłuchania kolejnych nieletnich świadków i ew. dlaczego z niej nie skorzystano.

W uzasadnieniach o umorzeniu postępowania wyjaśniającego wskazano, że: *część wychowanków opisywała ogólnie podobnie przypadki przemocy ze strony wychowawców, ale w szczegółach te zeznania się różniły, co może wskazywać na chęć oczernienia wychowawców, nauczycieli wymagających (...)*. Fakt różnego wskazania szczegółów przypadków stosowania przemocy przez wychowanków niekoniecznie oznacza, iż zdarzenia te nie miały miejsca, oraz że wychowankowie chcieli dokuczyć wychowawcom. W toku postępowania wyjaśniającego fakt stosowania przemocy został wskazany przez 8 wychowanków. 5 z nich zgłaszało, że byli świadkami przemocy: uderzenia w kark – tzw. *karczycho* (4 wychowanków), uderzenia w twarz (1 wychowanek), szarpania (4 wychowanków), uderzenia kijem (2 wychowanków), gróźb uderzenia kijem (1 wychowanek), przyduszania (1 wychowanek), uderzenia drewnianą łyżką (2 wychowanków). Z kolei 3 z nich wskazało, że byli ofiarami przemocy: uderzenia w kark (2 wychowanków), uderzenia w twarz (1 wychowanek), uderzenia ręką w plecy (1 wychowanek), uderzenia drewnianą łyżką w rękę i plecy (1 wychowanek), stosowania wyzwisk (2 wychowanków), szarpania za włosy (1 wychowanek).

W ocenie Rzecznika Praw Dziecka należało uzupełnić materiał dowodowy celem szczegółowego zbadania sprawy (w niektórych przesłuchaniach brakuje informacji, kto był ofiarą, który z wychowawców stosował przemoc oraz czy świadkiem przemocy była jeszcze jakaś inna osoba) oraz dokonać szczegółowej analizy wyników ankiet i odnotowanych tam informacji o stosowaniu przemocy. Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające, w którym wzięto pod uwagę wypowiedzi osób pracujących w Ośrodku, wypowiedzi 3 przedstawicieli Samorządu Wychowanków wskazanych przez dyrektora oraz tylko 11 wychowanków nie

daje podstaw do stwierdzenia, iż wychowawcy nie stosowali przemocy wobec wychowanków.

Reasumując powyższe, z uwagi na dobro dziecka-ucznia, zwracam się do Pana Wojewody w oparciu o art. 10a i art. 11 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2017 r. poz. 922) o szczegółową analizę przedstawionej sprawy oraz o pilne podjęcie skutecznych działań, zmierzających do zapewnienia Rzecznikowi Praw Dziecka pełnej realizacji uprawnienia wynikającego z art. 85 ust. 5 KN. Proszę o poinformowanie Rzecznika o wynikach podjętych działań.



Do wiadomości:

Pani Anna Zalewska

Minister Edukacji Narodowej